

ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ХҮҮХДЭД ҮЙЛЧИЛГЭЭ ҮЗҮҮЛДЭГ ТӨРИЙН БОЛОН ТӨРИЙН БУС БАЙГУУЛЛАГУУДЫН ТАЛААРХ ЛАВЛАГАА

/Мэдээлэл, лавлагаа/

А.Пагма

1. Эдүгээ хөгжлийн бэрхшээлийг хувь хүнд төрөлхийн болон олдмол хэлбэрээр үүссэн өвчин эмгэг төдийхнөөр бус илүү нийгмийн шинж чанартайгаар авч үзэх болжээ. Монгол улсын нэгдэн орсон НҮБ-ын “Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн эрхийн тухай” конвенцид “Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүс гэдэгт урт хугацааны бие махбодь, оюун санаа, сэтгэл мэдрэл, мэдрэхүйн согогтой бөгөөд тийм бэрхшээл нь орчны бусад саадтай нэгдэн нийлж, бусдын нэгэн адил нийгмийн амьдралд бүрэн дүүрэн оролцоход нь саад учирч байгаа хүмүүсийг хэлнэ” хэмээн заасан байдаг¹⁴⁰.

Дээрх тодорхойлолтонд хамаарах хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүд нь мөн л бусад хүүхдийн нэгэн адил эрхтэй, нийгэм хэмээх гэр бүлийн гишүүн бөгөөд гагцхүү тэд тусгай хэрэгцээтэй гишүүд юм. Гэвч тэдний ихэнх нь хувийн болон нийгмийн шалтгаанаар бусдын нэгэн адил хөгжих боломж нь хязгаарлагдмал байдаг тул нийгмийн амьдралын бүхий л хүрээнд тэдэнд тусгай анхаарал халамж, хамгаалал шаардлагатай байдаг.

Бидний судалгааны явцад цуглуулсан мэдээлэл, эх сурвалжийг үндэслэн Улаанбаатар хотод хөгжлийн бэрхшээлтэй 16 нас хүртэлх хүүхдэд үйлчилгээ үзүүлдэг улсын болон хувийн хэвшил, төрийн бус байгууллагуудын талаарх лавлагааг дараах байдлаар хүснэгтээр үзүүлье.

№	Байгууллага	Харъяалал	Үйл ажиллагааны чиглэл
1.	Боловсрол, Шинжлэх ухааны яам	Төрийн захиргааны байгууллага	Боловсрол
2.	Хүн амын хөгжил, нийгмийн хамгааллын яам	Төрийн захиргааны байгууллага	Нийгмийн халамж, хамгаалал
3.	Эрүүл мэндийн яам	Төрийн захиргааны байгууллага	Эрүүл мэнд
4.	Нийгмийн халамж үйлчилгээний ерөнхий газар	Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг	Халамжийн үйлчилгээ
5.	Эх хүүхдийн эрүүл мэндийн үндэсний төв	Эрүүл мэндийн яамны харъяа байгууллага	Эрүүл мэнд
6.	Боловсролын хүрээлэн	Боловсрол, Шинжлэх ухааны яамны харъяа байгууллага	Боловсрол
7.	Хүүхдийн төлөө Үндэсний газар	Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг	Хүүхдийн хөгжил, хамгаалал
8.	Нийслэлийн Хүүхэд гэр бүлийн хөгжлийн газар	Нийслэлийн хэрэгжүүлэгч агентлаг	Хүүхдийн хөгжил, хамгаалал
9.	Дүүргүүдийн Нийгмийн халамж үйлчилгээний хэлтэс	Төрийн үйлчилгээний байгууллага	Халамж
10.	Дүүргүүдийн Боловсролын хэлтэс	Төрийн үйлчилгээний байгууллага	Боловсрол

¹⁴⁰ “Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн эрхийн тухай” НҮБ-ын конвенци. www.forum.mn/res_mat/2012/UNDP%20konwenzi_book.pdf

11.	Дүүргүүдийн Эрүүл мэндийн нэгдэл	Төрийн үйлчилгээний байгууллага	Эрүүл мэнд
12.	Улсын Нэгдсэн Эмнэлэгүүд	Төрийн үйлчилгээний байгууллага	Эрүүл мэнд
13.	Сэргээн засалт, хөгжлийн үндэсний төв	Хүн амын хөгжил, нийгмийн хамгааллын яамны харъяа байгууллага	Сэргээн засах, сургалт
14.	ЭМШУИС-ын Сувилахуйн Сургууль	Боловсрол, Шинжлэх ухааны яамны харъяа байгууллага	Боловсрол, эрүүл мэнд
15.	25-р тусгай сургууль, СБД-ийн тусгай сургууль	Боловсрол, Шинжлэх ухааны яамны харъяа байгууллага	Боловсрол
16.	29-р тусгай сургууль, сонсголын бэрхшээлтэй хүүхдийн тусгай сургууль	Боловсрол, Шинжлэх ухааны яамны харъяа байгууллага	Боловсрол
17.	55-р тусгай сургууль, БЗД-ийн тусгай сургууль	Боловсрол, Шинжлэх ухааны яамны харъяа байгууллага	Боловсрол
18.	63-р сургууль, ХУД-ийн тусгай сургууль	Боловсрол, Шинжлэх ухааны яамны харъяа байгууллага	Боловсрол
19.	70-р сургууль, БГД-ийн тусгай сургууль	Боловсрол, Шинжлэх ухааны яамны харъяа байгууллага	Боловсрол
20.	7-р сургууль, ХУД	Боловсрол, Шинжлэх ухааны яамны харъяа байгууллага	Боловсрол
21.	42-р сургууль, СХД	Боловсрол, Шинжлэх ухааны яамны харъяа байгууллага	Боловсрол
22.	9-р цэцэрлэг	Боловсрол, Шинжлэх ухааны яамны харъяа байгууллага	Сургуулийн өмнөх боловсрол
23.	146-р цэцэрлэг	Боловсрол, Шинжлэх ухааны яамны харъяа байгууллага	Сургуулийн өмнөх боловсрол
24.	80-р сургууль	Боловсрол, Шинжлэх ухааны яамны харъяа байгууллага	Боловсрол
25.	116-р сургууль, харааны бэрхшээлтэй хүүхдийн тусгай сургууль	Боловсрол, Шинжлэх ухааны яамны харъяа байгууллага	Боловсрол
26.	10-р сувиллын ясли, цэцэрлэгийн цогцолбор	Нийслэлийн боловсролын газар	Эрүүл мэнд, боловсрол
27.	186-р цэцэрлэг, СБД	Нийслэлийн боловсролын газар	Эрүүл мэнд, боловсрол
28.	Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн байгууллагуудын Үндэсний Холбоо	ТББ	Нийгмийн халамж

29.	“Бүх нийт боловсролын төлөө” Иргэний нийгмийн үндэсний эвсэл	ТББ	Нийгмийн халамж
30.	Боловсролын хамтын ажиллагааны нийгэмлэг	ТББ	Нийгмийн халамж
31.	Ахиц дэвшиц Холбоо	ТББ	Нийгмийн халамж
32.	Хүчирхийлэлийн эсрэг Үндэсний Төв	ТББ	Нийгмийн халамж
33.	Хүүхдийн Эрхийн Үндэсний Төв	ТББ	Нийгмийн халамж
34.	Монголын Эмэгтэйчүүдийн Сан	ТББ	Нийгмийн халамж
35.	Толгойт ТББ	ТББ	Нийгмийн халамж
36.	Солонго төв	ТББ	Оюуны бэрхшээлтэй хүүхдийн боловсрол
37.	Нээлттэй нийгэм форум хүрээлэн	ТББ	Нийгмийн халамж
38.	Нинжин сан	ОУ-ын ТББ	Нийгмийн халамж
39.	Энэрэлийн түүчээ	ОУ-ын ТББ	Сэргээн засах
40.	“Гэрэл өөд” төв		Сэргээн засах
41.	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэдтэй эцэг, эхийн холбоо	ТББ	Нийгмийн халамж, гэгээрэл
42.	Альфа коммунитиз ОУ-ын Өнөр Төв	ОУ-ын ТББ	Хүүхдийн халамжийн төв
43.	Альфа коммунитиз ОУ-ын Мишээл Төв	ОУ-ын ТББ	Хүүхдийн халамжийн төв
44.	Альфа коммунитиз ОУ-ын Найдвар Төв	ОУ-ын ТББ	Хүүхдийн халамжийн төв
45.	Монголын Хүүхдийн сангийн Гэр бүл-1	ОУ-ын ТББ	Хүүхдийн халамжийн төв
46.	Монголын Хүүхдийн сангийн Гэр бүл-2	ОУ-ын ТББ	Хүүхдийн халамжийн төв
47.	Монголын Хүүхдийн сангийн Гэр бүл-3	ОУ-ын ТББ	Хүүхдийн халамжийн төв
48.	“Өгөөмөр”/ Фратерните Норте Даме ОУБ/	ОУ-ын ТББ	Хүүхдийн халамжийн төв
49.	Японы Хүүхдийг Ивээх Сан	ОУ-ын байгууллага	Боловсрол, нийгэм, хүмүүнлэгийн чиглэл
50.	НҮБ-ын Хүүхдийн Сан	ОУ-ын байгууллага	Боловсрол, нийгэм, хүмүүнлэгийн чиглэл
51.	Шведийн Олон Улсын Хөгжлийн агентлаг СИДА	Шведийн төрийн байгууллага	
52.	Дэлхийн Зөн Монгол	ОУ-ын байгууллага	Боловсрол, нийгэм, хүмүүнлэгийн чиглэл
53.	АДРА ОУБ	ТББ	Боловсрол, нийгэм, хүмүүнлэгийн чиглэл
54.	Канад сан	ОУ-ын байгууллага	Боловсрол, нийгэм, хүмүүнлэгийн чиглэл
55.	Дезерет	ОУ-ын энэрэлийн байгууллага	Боловсрол, нийгэм, хүмүүнлэгийн чиглэл
56.	Соросын Сан	ОУ-ын ТББ	Боловсрол, нийгэм, хүмүүнлэгийн чиглэл
57.	Мерси Корсп	ОУ-ын байгууллага	Боловсрол, нийгэм, хүмүүнлэгийн чиглэл

Дээрх жагсаалтаас үзэхэд бидний судалгаанд авагдсан эх сурвалжаар Улаанбаатар хотод хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд үйлчилгээ үзүүлдэг улсын 70 орчим байгууллага¹⁴¹, хувийн хэвшлийн болон төрийн бус, олон улсын байгууллага 30 орчим тооны байгууллага идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулж байна.

2. 2012 оны 1 сард УИХ-аас баталсан “Нийгмийн халамжийн тухай” хуулийн шинэчилсэн найруулгын 4 дүгээр бүлгийн 17 дугаар зүйлд нийгмийн халамжийн үйлчилгээ нь олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээ, төрөлжсөн асрамжийн үйлчилгээ гэсэн төрөлтэй байна гэж заасан ба иргэн, хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгж, төрийн бус байгууллага нийгмийн халамж, асрамжийн үйлчилгээ үзүүлж болно гэж хуульчилсан.

Олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн халамжийн үйлчилгээ нь дараах төрөлтэй байна. Үүнд:

- амьдралын итгэл үнэмшил, бие даан амьдрах чадвар, хөдөлмөрийн дадал олгох, авьяасыг нь дэмжих зорилгоор сургалт зохион байгуулах;
- зөвлөгөө өгөх;
- сэргээн засах үйлчилгээнд хамруулах;
- түр байрлуулан асрамжлах;
- өдрийн үйлчилгээнд хамруулах;
- гэрийн асрамж, халамжийн үйлчилгээнд хамруулах;
- иргэн, түүний гэр бүлийн хэрэгцээнд тулгуурласан нийгмийн халамжийн бусад үйлчилгээ үзүүлэх зэрэг болно.

Ийнхүү төрийн байгууллагын зүгээс хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд үзүүлэх зарим халамж болон сэргээн засах үйлчилгээг олон нийтийн байгууллагаар гүйцэтгүүлж болохыг эрх зүйн хувьд зохицуулсан байна. Бид Хүн амын хөгжил, нийгмийн хамгааллын яамны харьяа Халамж үйлчилгээний ерөнхий газраас энэхүү үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж эхэлсэн эсэх, эхэлсэн тохиолдолд сүүлийн 2 жилийн байдлаар тус үйл ажиллагаанд төрөөс үзүүлсэн санхүүжилтын хэмжээг гаргаж өгөхийг хүсэхэд одоогийн байдлаар зарцуулсан хөрөнгө, мөнгө байхгүй байна гэсэн хариултыг өгсөн болно.

* * *

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

- Нийгмийн халамжийн тухай хууль. 2012
- Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний нийгмийн хамгааллын тухай хууль. 2005
- Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд. Сэдэвчилсэн судалгаа 5. ҮСХ. УБ., 2011
- Монгол Улсын нийгэм, эдийн засгийн байдал. 2012/12, ҮСХ. УБ., 2012
- Хүүхдийн нийгмийн халамжийн төвүүдийн нэгдсэн судалгаа. Нийслэлийн Хүүхэд гэр бүлийн хөгжлийн газар. 2009, www.child.ub.gov.mn/
- Зөвлөх эцэг, эхийн хөтөлбөр. www.apdc.mn
- Хүүхдийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг ТББ. www.nac.gov.mn
- Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүд мэргэжилтэй боллоо. <http://nrc.gov.mn/>
- Олон нийтийн оролцоонд түшиглэсэн үйлчилгээний төрөл, хамрах хүрээ. www.khun.gov.mn

¹⁴¹ Дүүргүүдийн байгууллагыг нийт 9 дүүргийн тоогоор нэгтгэн тоолбол байгууллагын тоо нэмэгдэнэ.